

Editörden

Din hakkında konuşmak, din ile ilişkili meseleleri konuşmak, din adına konuşmak dini söylemin temel meseleleri arasında yer almaktadır. Dini anlamak, anlatmak, çeşitli yapıların ve çevrelerin din anlayışlarını doğru bir şekilde tespit edebilmek ilahiyatçılar başta olmak üzere birçok kesimin önemli ölçüde dikkatini çekmektedir. Dolayısıyla dini söylemin imaj, algı yönetimi ve hasar denetimi açısından tahlil edilmesi bir gerekliliktir. Bugünkü dini söylem topluma ne ölçüde hitap etmektedir? Toplumun din ile ilişkilerinin belirlenmesinde dini söylemin olumlu veya olumsuz anlamda herhangi bir etkisi var mıdır? Din hakkında konuşan kimseler sorun mu çözmekte yoksa sorun mu üretmektedir? Dini söylemin bir yenilenmeye, güncellenmeye ihtiyacı var mıdır? gibi sorular din ve dini söylem söz konusu olduğunda akla gelmektedir.

Günümüzde din, hakkında en çok söz söylenen ve tartışılan meselelerin başında gelmektedir. Yazılı ve görsel yayın organlarının artmasına paralel olarak din ve dine ait meseleler artarak gündem haline gelmektedir. Buna rağmen Müslümanların din alanında üzerinde ittifak ettikleri neredeyse hiçbir mesele söz konusu değildir.

Müslüman toplumların modern dönemde Batı karşısında elde ettikleri mağlubiyetin etkisiyle önemli bir varlık krizi yaşadıkları bilinen bir gerçekliktir. Bu kriz ile birlikte İslam'ın çağın gereklerine uygun bir hayat tarzını sunabilecek özelliğe sahip olup olmadığı sorusu gündeme gelmiş ve bir kimlik bunalımının oluşmasına neden olmuştur. İslam toplumlarının asırlar önce başlayan bu kimlik bunalımını henüz atlatabildiklerini söylemek mümkün değildir. Özellikle belirli çevrelerde İslam'ın düşünce tarihine, bilgi zenginliğine herhangi bir atıfta bulunmadan çeşitli marjinal eylem ve söylemler üzerinden bir İslam algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Daha çok Batıdaki yazılı veya görsel medyada bilinçli bir şekilde üretilmeye çalışılan bu algı İslamofobist söylemlerin ve eylemlerin artmasına, Müslümanların kimlik krizinin giderek derinleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle İslam'ın mevcut toplumsal şartlarda yaşanabilir olduğunu, bu anlamda bireysel ve sosyal birçok cenderenin içerisinde sıkışmış olan modern insana bir sözünün mevcudiyetini göstermek gerekir.

İslâm dünyasının temel problemlerinden biri, insanlar arasındaki diyalog, hoşgörü ve tolerans eksikliği, farklılıklara karşı tahammülsüzlük ve farklılıklarla bir arada yaşama konusunda karşılaşılan sorunlardır. Özellikle medya aracılığıyla yoğun bir şekilde dillendirilen farklı dinsel kabuller, dini cemaatler arasında varlığını koruyan rekabet ortamı, dini söylemin tarafları arasında giderek daha derin kopuşların kapısını aralayan iletişim zayıflığı, giderilmesi kolay olmayan birçok hasara yol açmaktadır. Buna bağlı olarak tarihte olduğu gibi bugün de birçok grup, cemaat ve mezhep hakikati kendi tekelinde görerek kendilerinin dışındaki diğer Müslümanları ötekileştirmektedir. Bu bağlamda dini meselelerin çok anlamlılığa ve yorum farklılığına açık bir şekilde ele alınması, "hakikatin göreceliliği" neredeyse

imkânsız hale gelmekte, bu tür girişimler de çok ciddi birer tehdit olarak algılanmaktadır.

Dinin sunumu söz konusu olduğunda karşılaşılan önemli sorunlardan biri dine ait söylem ve kavramların içinin boşaltıldığı gerçeğidir. Dini Tanrı-insan ilişkisi üzerinden okuyarak bir hayat rehberi olarak kabullenen geleneksel anlayış, bugün yerini dine hem atıfta bulunan hem de onu istediği gibi kendi amaçları için kullanışlı sayan bir pragmatizme bırakmıştır. Dini, bir meta, kullanışlı bir aygıt, tatmin aracı ya da siyasi bir argüman olarak işlevselleştiren pek çok kişi ve yapıdan söz etmek mümkündür. Dini hayatın göstergeleri artık uhrevi olandan çok görünür alandaki yansımalarla tanımlanmakta, takva ve ahlak yerine imaj dini temsil eden esas gösterge olarak kabul edilmektedir.

Bugün Türkiye’de hemen bütün yazılı ve görsel medyadaki “dini programlara”, din eğitimi yapan resmi ve gayri resmi kurumlara ve bunların faaliyetlerine rağmen din alanında hala ciddi sorunların olduğundan ve gençlerin dinden uzaklaştığından şikâyet edilmektedir. Kanaatimizce eylem-söylem uyumsuzluğunun varlığı bu noktadaki başarısızlığın önemli sebeplerinden biridir. Ayrıca din hakkında konuşan kimselerin söylemlerini ve dillerini çağdaş şartlara göre güncellemeleri, adeta tarihte yaşıyormuşçasına çağın şartlarından ve problemlerinden bihaber bir şekilde din söylemi sunmaları da söylenenlerin karşılıksız kalmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle televizyon başta olmak üzere sosyal medya vaizlerinin hikayeleştirilmiş din anlatımları, yine bireylerin özel şartlarından bağımsız bir şekilde verilen fetvalar, dinin politik bir malzeme olarak kullanılması, gençler başta olmak üzere çeşitli çevrelerin dinden uzaklaşmasını beraberinde getirmektedir. Bugün “din adamları” başta olmak üzere toplumun farklı katmanlarındaki birçok kesim tanınmak, bilinmek, kendi varlıklarını sürdürmek adına hemen her konuda dine müracaat edebilmektedirler. Tüketim toplumunun bir parçası haline getirilerek hayatın her alanında tadavüle sokulmasının sonucunda din, “yorgun düşmüş”tür. Ancak sadece din değil; içi boşaltılmış amacından saptırılmış din ve dini söylemlere maruz kalan toplum –özellikle gençler- de “din yorgun”luğu yaşamakta ve dinden uzaklaşma eğilimi göstermektedir. Bütün bunların sonucunda gerçekliği tartışmaya açık olmakla birlikte özellikle genç kuşakta Deizm ve Ateizm’in yaygınlaştığı belirtilmektedir. Esasında bizi ilgilendiren boyutuyla ifade etmek gerekirse yetersiz dini söylemimizin de buna yol açtığını ifade etmek gerekmektedir.

Din ile ilgili sunulan bu sorunlar yeni bir dini söylem ihtiyacını ortaya koymaktadır. Türkiye’de teorik anlamada dini bilginin üretildiği İlahiyat fakültelerine bu noktada önemli bir görev düşmektedir. Yayın hayatına başladığı ilk günden bu yana toplumdaki temel problemlere değinmeyi ve bunları birer dosya olarak ele almayı amaçlayan *İlahiyat Akademi* dergisi bu sayısında “dini söylem” konusunu kapak haline getirdi. Birbirinden değerli akademisyenlerin makalelerinden oluşan güçlü bir sayı ile karşımıza çıkmanın bahtiyarlığı içindeyiz. Elinizdeki bu sayının, eksikliklerine rağmen din söylemi ile ilgili problem(ler)i

---

gündem haline getirmesi ve yeni açılımlar sağlaması temennimizdir. Bu sayıda ayrıca önemli bir söyleşiyi de yayınlıyoruz. Kısa bir süre önce vefat eden merhum Hasan Hanefi ile 2019 yılında yaptığımız ancak bu sayıda değerlendirmek üzere beklettiğimiz bir röportajı yayınlamanın buruk mutluluğunu yaşıyoruz.

Derginin yayınlanma sürecinde emeği geçen çok kıymetli yazar ve hakemlerimiz başta olmak üzere editoryal ekibe şahsım ve *İlahiyat Akademi* dergisi yayın ekibi adına müteşekkirim. Bu vesileyle röportajını yayınladığımız merhum Hasan Hanefi hocayı ve bu sayıda yazısının olmasını planladığımız kıymetli hocam Prof. Dr. Hasan ONAT'ı rahmet ve minnetle anıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Muhyettin İÇDE
Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İlahiyat Akademi Sayı Editörü

